
Kyrkomötet
Förvaltareutskottets betänkande 2022:3

Hållbara investeringar

Sammanfattning

Betänkandet behandlar motionerna 2022:6, 2022:42 och 2022:74 om vindkraft, Agenda 2030 och kapitalförvaltning. Utskottet anser att Svenska kyrkan har höga hållbarhetsambitioner i sina investeringar. Utskottet förutsätter att kyrkostyrelsen vidmakthåller och vidareutvecklar sitt arbete med hållbar utveckling, sett till kyrkans fyra hållbarhetsdimensioner, för att nå målen i både Svenska kyrkans färdplan för klimatet och Agenda 2030.

Utskottet föreslår att de tre motionerna avslås.

Till beslutet finns två reservationer.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2022:6,
2. avslå motion 2022:42,
3. avslå motion 2022:74, punkt 1,
4. avslå motion 2022:74, punkt 2.

Motionernas förslag

Motion 2022:6 av Anders Skogberg, Vindkraftens miljöpåverkan

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i 46 kap. kyrkoordningen som ger uttryck för en restriktiv hållning till etablering av vindkraft på Svenska kyrkans mark, särskilt i områden av höga natur- och kulturvärden.

Motion 2022:42 av Lennart Matikainen, Ställningstagandet för Agenda 2030

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ompröva ställningstagandet för FN:s Agenda 2030.

Motion 2022:74 av Cecilia Gyllenberg Bergfasth m.fl., Placeringsanvisningarna för kapitalförvaltningen

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. säkerställa att placeringsanvisningarna stärks för att leda till mindre utsläpp av växthusgaser,
2. göra en hållbarhetsanalys av placeringarna utifrån Agenda 2030.

Yttrande från läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motionerna 2022:6 och 2022:74 i Ln 2022:14y, bilaga.

Bakgrund

Svenska kyrkans färdplan för klimatet

Svenska kyrkans färdplan för klimatet som antogs av kyrkostyrelsen 2019 innebär att Svenska kyrkan ska minska sin klimatpåverkan och bidra till mänsklighetens gemensamma arbete för att bromsa effekterna av klimatförändringarna. Enligt färdplanen ska Svenska kyrkan bidra till klimaträttvisa, lyfta andliga och existentiella aspekter av klimatkrisen samt uppnå klimatneutralitet för den egna verksamheten till år 2030.

Under 2020 tog stiftet i egenskap av förvaltare av prästlönstillgångarna (PLT) fram etappmål som en del av arbetet med *Svenska kyrkans färdplan för klimatet* (www.svenskakyrkan.se/svenska-kyrkans-fardplan-for-klimatet). Dessa återfinns under rubriken *Förvaltning av skog och mark* i färdplanen. Bland annat ska PLT fortsätta att driva på investeringar i sol- och vindkraft. Det kan göras både i små och stora projekt och i samverkan med andra aktörer.

Vindkraft en del av hur uppsatta mål nås

De senaste åren har stiftet i ökande omfattning utarrenderat områden för vindkraftverk på PLT-mark. Det framgår av kyrkostyrelsens tillsynsrapport hur PLT under 2021 även bidragit till en produktion av el som grovt räknat motsvarar ett dygns elkonsumtion i Sverige. Detta sker genom vattenkraft, vindkraft och försäljning av biobränsle från skog. PLT ska beakta målkonflikter som uppstår vid etableringen av vindkraft.

Under 2021 bidrog PLT genom utarrendering av mark eller i egen regi till en produktion av förnybar energi i form av vindkraft, vattenkraft, solenergi samt bioenergi om 1,31 TWh (1,29 TWh). Den totala produktionen av förnybar energi på PLT:s mark var i stort sett oförändrad jämfört med 2020, där vindkraften var det enda energislag som ökade produktionen under 2021 och stod för 70 (66) procent.

Vid utgången av 2021 fanns det 70 (69) sådana kraftverk på PLT:s marker. I Linköpings stift är en vindkraftspark med kapacitet på 36 MW under uppbyggnad, som kommer att tas i bruk under 2022. Vidare nämner Växjö stift att 13 vindkraftverk med kapacitet på 3–6 MW successivt kommer att tas i bruk under perioden 2022–2024.

Sammanlagt i Sverige fanns vid slutet av 2021 totalt 4 754 vindkraftverk som bidrog till cirka 16 procent av Sveriges elproduktion. Den totala installerade effekten vid slutet av 2021 på 12,1 GW genererade cirka en fjärdedel av Sveriges totala elanvändning.

Vindkraftsfrågan vid kyrkomötet 2021

I motion 2021:66 föreslogs kyrkomötet att uttala en kritisk hållning till etablering av vindkraft i Svenska kyrkans skog och mark. Förvaltareutskottet föreslog i sitt betänkande F 2021:1 att motionen skulle avslås. Kyrkomötet beslutade att bifalla utskottets förslag.

Utskottet motiverade sitt betänkande med att vindkraft är ett bidrag till nödvändig omställning av energiproduktionen i Sverige och Svenska kyrkans markförvaltning bör bidra till detta på ett ansvarsfullt sätt. Utskottet övervägde vidare:

En omställning för ett hållbart klimat förutsätter förändringar i energi-produktionen. Förvaltarens utskottet menar att Svenska kyrkan bör bidra till denna omställning med de förutsättningar kyrkan har. Vindkraften är en del av omställningen och utskottet bedömer att tillståndsprocessen innan vindkraftverk får etableras säkerställer att man tar nödvändiga hänsyn.

Utskottet inser att det finns risker med etablering av nya vindkraftverk. När det blir aktuellt med vindkraftverk på mark som Svenska kyrkan förvaltar är det därför viktigt att kyrkan är noggrann med att detta görs på ett sätt som minimerar skadan. Men att med medvetenhet om fördelar och nackdelar använda vinden som en kraftkälla är något som stift och församlingar kan ta ansvar för.

Kyrkomötet gav 2021 i uppdrag till kyrkostyrelsen att

utreda hur kyrkoordningens bestämmelser ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt med beaktande av bland annat mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet samt överväga hur detta bäst redovisas.

I kyrkostyrelsens åiterrapportering om kyrkomötets ärenden (KsSkr 2022:3) framkommer att direktiven för denna utredning håller på att tas fram.

Agenda 2030: antagande och uppföljning

Agenda 2030 antogs av FN:s medlemsländer 2015 och syftar till att bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Agendan innehåller 17 globala mål som är indelade i ett antal delmål med tillhörande och mätbara indikatorer vilket möjliggör uppföljning och utvärdering av arbetet. Ledorden i Agenda 2030 är att *ingen ska lämnas utanför* och målen ska genomföras med särskild hänsyn till de människor och samhällen som har sämst förutsättningar.

Svenska kyrkan mobiliserade inför FN:s klimatkonferens COP26 i Glasgow i november 2021 och inför FN:s miljökonferens Stockholm +50 i Stockholm i juni 2021 där stora delar av civilsamhället, inklusive Svenska kyrkan, uttalade behovet av klimat- och miljö rättvisa och att världens länder behöver göra fler åtgärder och öka takten för att nå de globala målen.

Svenska kyrkan har deltagit i samrådsforum mellan regeringen och det civila samhället om Agenda 2030 och ingår även i Sveriges delegationer för att bevaka måluppfyllnaden vid FN:s årliga högnivåmöten om hållbar utveckling.

De globala målen är inte uppfyllda förrän alla länder uppfyller dem. Även om Sverige ligger i framkant i genomförandet av Globala målen, sett till Sustainable Development Reports rankning (<https://dashboards.sdindex.org/rankings>) över hur långt världens länder har kommit, så finns det stora utmaningar och mycket arbete kvar i Sverige för att målen ska bli verklighet (www.scb.se/hitta-statistik/temaomraden/agenda-2030/). Agendans upplägg möjliggör för andra organisationer att relatera sin verksamhet till Agenda 2030, vilket även Svenska kyrkan gör (www.svenskakyrkan.se/hallbarutveckling/agenda2030).

Agenda 2030 vid tidigare kyrkomöten

Kyrkomötets beslut om att ta fram exempel med en kristen värdegrund utifrån Agenda 2030

Kyrkomötet beslöt att bifalla förvaltarens utskottets förslag att med anledning av motion 2019:11 uppdra till kyrkostyrelsen att förmedla ett exempel med en kristen

värdegrund i nutidens format utifrån Agenda 2030 till stift och församlingar som en del av den gemensamma satsningen på undervisning och lärande.

Ett exempel som redovisats för kyrkomötet är samtals- och reflektionsmaterialet om naturens rättigheter (www.svenskakyrkan.se/naturensrattigheter). Fler exempel på hur Agenda 2030 kan användas i en värdegrundsbaserad kontext finns på Svenska kyrkans intranät (internwww.svenskakyrkan.se/hallbarhetsportalen/agenda-2030).

Klimatutmaningarnas betydelse för kyrkans undervisningsuppdrag

Kyrkomötet beslutade 2019 att uppdra till kyrkostyrelsen att i sitt framtida strategiska arbete beakta det förvaltarekapsutskottet anförde beträffande undervisning. Förvaltarekapsutskottets betänkande (F 2019:1) innehöll om undervisning överväganden som handlade om klimatförändringarna:

Dagens klimatutmaningar måste speglas i kyrkans undervisning.

Klimatförändringarna är en avgörande del av sammanhanget inom vilken kyrkan verkar idag. Kyrkan ska förkunna evangeliet just in i denna konkreta kontext. Kontexten bör dock inte skymma evangeliets giltighet i alla tider. Forskaren Cecilia Melders oro över antalet självmord bland unga på grund av klimathotet kan komma att öka framöver är en signal som kyrkan måste uppmärksamma och ta på allvar. Denna omständighet tillsammans med marginaliseringen av landsbygdsbefolkningen i klimatkussionen är exempel på att den ekologiska och sociala hållbarheten ska förstås och eftersträvas som sammanhängande dimensioner. Kyrkan behöver i sin undervisning lyfta fram att alla har ett förvaltarekapsansvar och en skyldighet att värna skapelsen samtidigt som ett destruktivt skambeläggande ska undvikas. En del av syftet med kyrkans grundläggande uppgift är beskriven i kyrkoordningen som att ”Guds rike utbredds och skapelsen återupprättas”. Konkret kan ansvaret visa sig i att det bibliska arvet på olika sätt integreras i hållbarhetsmålen som finns i Agenda 2030 och därmed levandegörs.

Nationell nivå kapitalförvaltning

Sedan 2008–2009 investerar inte Svenska kyrkan i verksamheter som utvinner kol, olja eller gas, utan fokuserar på att hitta bolag som erbjuder lösningar på klimatkrisen. Fram till 2014 fanns dock ett innehav i ett företag som gjorde stadsgas till kinesiska hushåll, vilket ersatte det smutsigare kolet. Med den av kyrkostyrelsen antagna finanspolicyn och de kompletterande placeringsanvisningarna för etik och hållbarhet har Svenska kyrkan banat vägen för både svenska och utländska fondförvaltare att ta fram nya finansiella produkter som inte innehåller bolag som utvinner bränslen från fossila energikällor.

I arbetet med att göra förvaltningen av kapitalet mer hållbart har det inte framgått att oljebolagen ställt om sin affärsmodell, däremot har energiproducerande bolag gjort det. Nationell nivå har därför tillåtit investeringar i vissa bolag som producerar elkraft, värme och kyla med fossila bränslen, om bolagen samtidigt har uppvisat en ambitiös omställningsplan. På så sätt har Svenska kyrkan kunnat vara med och påverka den nödvändiga klimatomställningen. I praktiken har det inneburit att den nationella nivån bara har haft enstaka elbolag i kapitalförvaltningen, och dessa har nästan uteslutande använt förnybar energi i sin elproduktion.

Placeringsanvisningarna som anger hur finanspolicyn ska tolkas mer i detalj uppdaterades den 15 februari 2022. Själva policyn uppdaterades senaste gången den 4 oktober 2021. (www.svenskakyrkan.se/kapitalforvaltning)

Policyn har en skrivning om att ”elproducenter är investerbara om mindre än en fjärdedel (<25 procent) av installerad produktionskapacitet är avsedd för fossila energikällor”. Andelen var tidigare 50 procent och minskningen har möjliggjorts tack vare att andra kapitalägare och kapitalförvaltare flitigt använder den nationella nivåns policy. Detta innebär i praktiken att det finns i stort sett noll investeringar i detta segment för kyrkans del, sannolikt för att förvaltarna inte har hittat tillräckligt attraktiva bolag att placera i. Fortfarande är villkoret att det finns en tydlig plan för omställning i elbolaget, vilket är nödvändigt för att klara Parisavtalet.

Svenska kyrkans nationella nivåns arbetssätt med finanspolicy och placeringsanvisningar finns redovisat på www.svenskakyrkan.se/kapitalforvaltning/vart-arbetssatt.

Övriga så kallade hållbarhetsfrågor – exempelvis antikorruption och mänskliga rättigheter i leverantörskedjan – ska integreras i förvaltningen, vilket framgår av stycket 6.2 i finanspolicyn. Där finns även skrivningar som relaterar till Agenda 2030 och dess 17 globala mål. Flera av fondförvaltarna använder Agenda 2030 när de redovisar sina fonders hållbarhetsprestanda.

Utskottets överväganden

Motion 2022:6 Vindkraftens miljöpåverkan

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:6.

Utskottet anser att Svenska kyrkans positiva hållning till investeringar i vindkraft utgår från ett perspektiv där vårt klimatarbete sträcker sig längre än bara egen verksamhet. Vi bidrar med vår vindkraft till bättre välfärd för samhället i stort, vilket är en väsentlig del av i att vara kyrka i samhället.

Utskottet anser att Svenska kyrkan måste medverka i de möjligheter vi har idag att komma ur klimatkrisen. En möjlighet är att bygga ut vindkraften, vilket också är en del i att uppnå Svenska kyrkans färdplan för klimatet.

Utskottet är medvetet om att en del platser är olämpliga för etablering men känner tilltro till kunskapen som finns hos de enheter, framför allt stiftet, som upplåter plats för vindkraft. Utskottet förutsätter att etablering sker utifrån samlat kunskapsläge och med hänsyn till alla hållbarhetsdimensioner. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motionen avslås.

Motion 2022:42 Ställningstagandet för Agenda 2030

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:42.

Utskottet anser att Svenska kyrkans arbete för Agenda 2030 är angeläget och ska fortsätta. Utskottet ser att det arbete som utförs relaterat till Agenda 2030, både av Svenska kyrkan och samhället i stort, bidrar till en hållbar utveckling för nuvarande och kommande generationer. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Motion 2022:74 Placeringsanvisningarna för kapitalförvaltningen

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:74.

Svenska kyrkans kapitalförvaltning är framgångsrik i det som motionären efterfrågar och är därför vägledande också för andra investerare. Kyrkostyrelsen är noga med val av förvaltare och att följa upp finanspolicyn. Utskottet anser att detta är bra och förutsätter att arbetet fortsätter på samma sätt och är ledande i branschen. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På förvaltarens utskottets vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Ann Edlund, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Anna-Karin Bengtsdotter, Peter Roslund, Leif Grip, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Anneli Kihlstrand, Georg Lagerberg, Anders Skogberg, Helena Inghammar, Lena Östholm Munkberg och Karl-Gunnar Svensson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Susanne Stenlund, Katarina Lövgren, Victor Månsson, Anders Brunnstedt, Ellionor Moberg, Carin Jakobsson, Anders Bromée, Göran Forsén, Ingvar Jonsson, Ulf Wester, Lisa Wallenstein, Marie Buhr och Gun Gabrielsson.

Biskop Martin Modéus har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation 1

Jag reserverar mig och instämmer därmed inte i förvaltarens utskottets förslag till kyrkomötesbeslut angående motion 2022:6 med rubriken Vindkraftens miljöpåverkan och föreslår i stället att kyrkomötet beslutar att bifalla motionen med dess motiveringar.

Anders Skogberg

Reservation 2

Jag reserverar mig mot förvaltarens utskottets beslut i betänkandet till förmån för bifall till motion 2022:74.

Lena Östholm Munkberg

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2022:14y

Skog och förvaltarskap

Läronämndens yttrande över motionerna 2022:5, 2022:6, 2022:49, 2022:73, 2022:74, 2022:75, 2022:76, 2022:77, 2022:79 och 2022:80

Läronämnden konstaterar att ett flertal motioner berör Svenska kyrkans skogsbruk och förvaltning. Mot bakgrund av detta vill läronämnden påminna om tidigare yttranden.

I läronämndens yttrande 2014:12y anges en grundläggande teologisk utgångspunkt för ett ansvarsfullt förvaltarskap:

Enligt skapelseberättelserna i Första Moseboken har människan ansvar att förvalta skapelsen. Jesus ger en vision av Guds rike som befriar och uppfordrar oss att dela evangelium och bygga en värld där Guds vilja sker.

I Ln 2021:11y framhåller nämnden därtill:

Under de senaste decennierna har den teologiska, pastoral och praktiska medvetenheten ökat om betydelsen av skapelsens integritet i relation till människans förvaltarskap. Med hänsyn till detta, och till nuvarande kunskapsläge i klimat- och miljöfrågor, behövs en teologiskt motiverad bearbetning av kyrkoordningens kapitel 46, särskilt 3 §, i syfte att uppnå långsiktig ekologisk, ekonomisk, social och andlig hållbarhet.

Uppsala den 26 augusti 2022

På läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cecilia Nahnfeldt, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Karin Johannesson, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Susanne Rappmann, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Andreas Holmberg, Marta Axner Ims, Teresa Callewaert, Ninna Edgardh, Eva-Lotta Grantén, Håkan Möller, Jesper Svartvik, Mikael Winnige och Johannes Zeiler.